

RABHADH

Freagair gach ceist sna spásanna atá ann dóibh ar an bpáipéar seo.

Scríobh do Scrúduithe anseo.

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2010

STAIÉAR IMSHAOIL AGUS SÓISIALTA

ARDLEIBHÉAL

DÉ hAOINE, 11 MEITHEAMH – MAIDIN 9.30 – 11.30

Treoracha d'Iarrthóirí:

Freagair GACH CEANN de na CÚIG Cheist laistigh

- Ceist 1 ar na leathanaigh 2, 3, 4 agus 5
Freagair na codanna (A), (B) agus (C)
- Ceist 2 ar na leathanaigh 6, 7, 8 agus 9
Freagair cuid (A) nó (B)
- Ceist 3 ar na leathanaigh 10, 11, 12 agus 13
Freagair cuid (A). Ansin freagair cuid (B) nó (C)
- Ceist 4 ar na leathanaigh 14 agus 15
Freagair (A) agus (B)
- Ceist 5 ar leathanach 16
Déan deimhin de ar dtús go bhfuil an léarscáil agus an t-aerfótagraf agat. Freagair na ceisteanna go léir.

Don Scrúdaitheoir amháin:

Ceist	MARC
1	
2	
3	
4	
5	
IOMLÁN	
GRÁD	

CEIST 1

24 marc

Freagair GACH ceann de na TRÍ chuid – (A) agus (B) agus (C)

(A) CEISTEANNA ILROGHNACHA

(12 mharc)

Freagair 12 de na ceisteanna seo a leanas. Cuir tic (✓) sa bhosca ceart i ngach cás.

Sampla: Is í an chathair is mó in Éirinn ná:

(a) Gaillimh	☐	(b) Béal Feirste	☐	
(c) Baile Átha Cliath	☒	(d) Port Láirge	☐	(1)

1. Is duine é cairtghrafaí a oibríonn le:

(a) déantáin agus fothracha	☐	(b) ithir	☐	
(c) músaem	☐	(d) léarscáileanna	☐	(1)

2. Is ‘coilltiú’ a bhíonn i gceist nuair a dhéanann duine:

(a) foraoisí a dhó	☐	(b) crainn a chur ag fás	☐	
(c) páirceanna a dhéanamh	☐	(d) dhá bharr a fhás	☐	(1)

3. Cé a thóg na cloigthishe in Éirinn?

(a) na Lochlannaigh	☐	(b) na manaigh	☐	
(c) na Normannaigh	☐	(d) na Ceiltigh	☐	(1)

4. An t-aigéan amach ó chósta thiar na hÉireann ná:

(a) an tAigéan Ciúin	☐	(b) an tAigéan Artach	☐	
(c) an tAigéan Antartach	☐	(d) an tAigéan Atlantach	☐	(1)

5. Ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis, is í an tsiombail do bhrú óige ná:

(a) triantán dearg	☐	(b) carbhán	☐	
(c) puball	☐	(d) réalta ghorm	☐	(1)

6. Cé acu de na tíortha seo **NACH** bhfuil san Aontas Eorpach?

(a) an Pholainn	☐	(b) an Liotuáin	☐	
(c) an Eilvéis	☐	(d) an Fhrainc	☐	(1)

7. Ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis, taispeánann líne dhubh leanúnach:

(a) iarnród	☐	(b) abhainn	☐	
(c) mótarbhealach	☐	(d) teorainn chontae	☐	(1)

8. Is ionaid iad scoileanna, coláistí agus ollscoileanna:

(a) don chaitheamh aimsire	☐	(b) don tionsclaíocht	☐	
(c) don oideachas	☐	(d) don airgeadas	☐	(1)

9. Sa phictiúr thuas taispeántar:

(a) brúmhéadar	☐	(b) ainéimiméadar	☐	
(c) teirmiméadar	☐	(d) compás	☐	(1)

10. Ainm eile a bhí ar na Lochlannaigh ná:

(a) na Ceiltigh	☐	(b) na hIoruaigh	☐	
(c) na manaigh	☐	(d) na Normannaigh	☐	(1)

11. Is é a tugadh ar na daoine a rinne ionradh ar Éirinn in 1169 ná:

(a) na Lochlannaigh	☐	(b) na Ceiltigh	☐	
(c) na Normannaigh	☐	(d) na Sacsanaigh	☐	(1)

12. An chumhacht a bhí sa stáisiún cumhachta i Chernobyl, ina raibh tionóisc i 1986 ná:

(a) cumhacht tonnta	☐	(b) cumhacht núicléach	☐	
(c) cumhacht na gréine	☐	(d) gual	☐	(1)

13. Ainmnigh an tír a bhí mar ‘ Cheardlann an domhain ’ sa Réabhlóid Thionsclaíoch:

(a) Éire	☐	(b) an Fhrainc	☐	
(c) an Bhreatain	☐	(d) an Ghearmáin	☐	(1)

14. Ciallaíonn uirbiú go bhfuil forbairt á déanamh:

(a) ar thalamh feirme	☐	(b) ar bhóithre	☐	
(c) ar bhailte agus ar chathracha	☐	(d) ar pháirceanna	☐	(1)

(B) MUINTIR AN tSEANSAOIL

AN tSEANRÓIMH, AN tSEANGHRÉIG, AN tSEANÉIGIPT NÓ DOMHAN NA nINCEACH

(6 mharc)

I gcás ceann **AMHÁIN** de na sibhialtachtaí thuas, scríobh faoi cheann **AMHÁIN** de na topaicí seo a leanas:

(a) Saol agus trealamh an tsaighdiúra

NÓ

(b) Tithe agus áiteanna cónaithe

NÓ

(c) Éadaí a chaith siad

NÓ

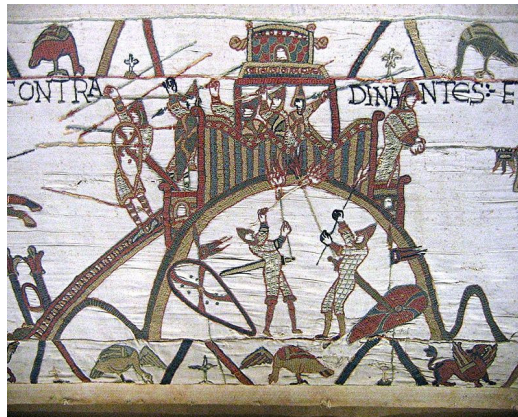
(d) Nósanna adhlactha agus sochraide

Is í an tsibhialtacht a scríobhfaidh mé fúithi ná: _____

(6)

(C) SAIGHDIÚRÍ NORMANNACHA

(6 mharc)

Sna híomhánna seo ó Thaipéis Bayeux taispeántar roinnt saighdiúirí Normannacha ag troid agus caisleán á ionsaí acu.

1. Ainmnigh arm **AMHÁIN** a bhí ag saighdiúir Normannach chun saighdiúir eile a ionsaí.

_____ (1)

2. Ainmnigh rud **AMHÁIN** a bhí ag saighdiúir Normannach chun é féin a chosaint.

_____ (1)

3. Cén trealamh nó teicníochtaí troda a bhí ag na Normannaigh agus a thug buntáiste dóibh?

_____ (4)

CEIST 2

24 marc

Freagair cuid (A) nó (b).

(A) PLANDÁIL IN ÉIRINN SA 17ú hAOIS

(24 marc)

Léigh an sliocht seo a leanas agus ansin freagair na ceisteanna a leanann é.

Rialacha do Ghealltóirí

Déanfaidh gachgealltóir de ghabháltas mór (2000 acra) laistigh de thrí blianateach cloiche a thógáil ar an áit, le cúirt láidir nó bábhún timpeall air; agus déanfaidh gach gealltóir de ghabháltas meánach (1500 acra), laistigh den tréimhse ama céanna, teach cloiche nó bríce a thógáil, le cúirt láidir nó bábhún timpeall air; agus déanfaidh gach gealltóir de ghabháltas beag (1000 acra), laistigh den tréimhse ama céanna, cúirt láidir nó bábhún ar a laghad a chur ann.

Laistigh de thrí bliana, déanfaidh gach gealltóir, 24 fear chumasacha a phlandáil nó a chur ar ghabháltas beag.....bíodh na fir ocht mbliana déag d'aois nó os a chionn, Sasanaigh nó Albanaigh Intíre; agus ag an ráta céanna ar na gabháltais eile; 10 dteaghlach ar a laghad a bheith lonnaithe ar gach gabháltas beag agus ag an ráta céanna sna gabháltais eile, sa tslí seo; bíodh an príomhgealltóir agus a theaghlach lonnaithe ar dhiméin (príomhfheirm an eastáit) de 300 acra; beirt fheirmeoirí feo (uinéirí) ar 120 acra an duine; triúr léasaithe (bíodh socrú scríofa acu le gealltóir, seilbh a bheith acu ar thalamh ar feadh roinnt blianta ag cíos socráithe).....ceithre theaghlach nó níos mó de thalmhaithe (feirmeoirí).....

Gach duine de na gealltóirí atá luaite, gheobhaidh siad a dtionóntaithe chun tithe a thógáil dóibh féin agus dá dteaghlach, gan iad a bheith scaipthe ó chéile ach iad le chéile, in aice leis an bpríomhtheach nó bábhún ; bíodh sé mar seo, ní hamháin chun a bheith mar chomhchosaint agus neart dá chéile ach chun Bailte Beaga nó Bailte Móra a bhunú.

Tógfaidh gach duine de na gealltóirí luaite, sula nglactar leis mar ghealltóir, an Mionn Ceannais i Sasana nó in Albain, nó os comhair na gCoimisinéirí a cheapfar chun an Phlandáil a chur ar bun.

1. Bhí ar gach gealltóir 24 fear chumasacha a chur ar ghabháltas beag. Cad í an mhéid a bhí sa 'ghabháltas beag'?
_____ (2)
2. Ainmnigh **DHÁ** áit a raibh cead ag na gealltóirí na 24 fear chumasacha a fháil astu.
_____ agus _____ (2)
3. Bhí ar na gealltóirí a dtithe a thógáil le cloch agus bríce seachas adhmaid. Cén fáth, dar leat? Tabhair cúis **AMHÁIN**.
_____ (2)
4. Ainmnigh **DHÁ** chontae a plandáladh i bPlandáil Uladh.
_____ agus _____ (2)

5. Cad iad na ‘ rialacha ’ a chabhraigh le forbairt na mbailte, móra agus beaga?

(2)

6. Mínigh na téarmaí seo a leanas a úsáideadh sa sliocht:

Gealltóir _____

Bábhún _____

An Mionn Ceannais _____

_____ (6)

Sa tábla taispeántar úinéireacht talún i gCúige Uladh sna blianta 1600, 1640 agus 1700

	% den talamh in úinéireacht na gCaitliceach	% den talamh in úinéireacht na bProtastúnach
1600	90	10
1640	60	40
1700	15	85

7. Iarmhairt amháin de na plandálacha in Éirinn sa 17ú haois ná athrú in úinéireacht talún. Agus eolas ón tabla thuas á úsáid agat, scríobh síos dhá shlí inar athraigh úinéireacht talún.

1. _____

2. _____

_____ (4)

8. Iarmhairt amháin de na plandálacha in Éirinn sa 17ú haois ná athrú in úinéireacht talún. Tabhair **DHÁ** iarmhairt eile de na plandálacha in Éirinn.

1. _____

2. _____

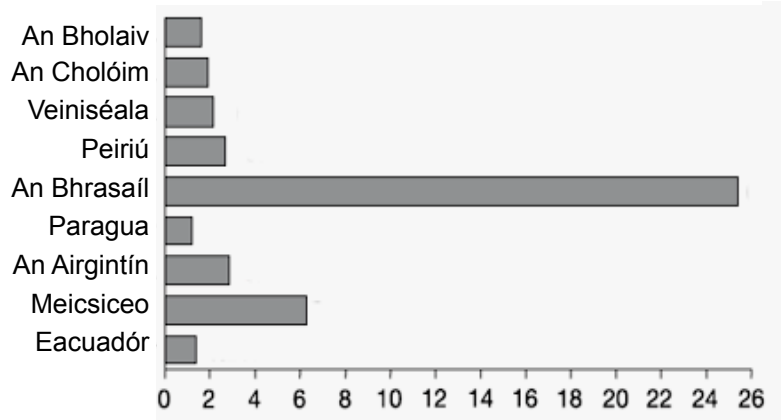
_____ (4)

Léigh an t-eolas thíos agus freagair na ceisteanna a leanann é.

Imirce agus Díchoilltiú sa Bhrasaíl

Díchoilltiú i Meiriceá Laidineach idir 1990 agus 2000

Is beag an t-ioncam atá ag formhór na ndaoine a chónaíonn i gceantair thuaithe sa Bhrasaíl agus ní leo féin an talamh. Tá a lán limistéar foraoise á nglanadh chun slí a dhéanamh d'fheirmeacha móra. Tá 'sár'-fheirmeacha ollmhóra curtha ar bun ag feirmeoirí saibhre. Úsáideann siad seo a lán innealra agus ní bhíonn oibrithe neamhoilte ag teastáil san fhómhar.

Imíonn na hoibrithe neamhoilte seo go dtí na cathracha agus na bailte móra agus obair á lorg acu. Agus bóithre nua á dtógáil, tá iarracht déanta ag rialtas na Brasaíle cabhrú leo ach fós tá an saol níos fusa sna cathracha ná ar an talamh.

1. An bhfuil an 'díchoilltiú' ina fhadhb áitiúil, a bhaineann le Meiriceá Laidineach amháin, nó an bhfuil sé ina fhadhb dhomhanda? Tabhair cúiseanna le do fhreagra.

(6)

2. Tabhair **DHÁ** thoisc tharraingthe a chuireann iallach ar na hoibrithe neamhoilte dul go dtí na cathracha móra.

(4)

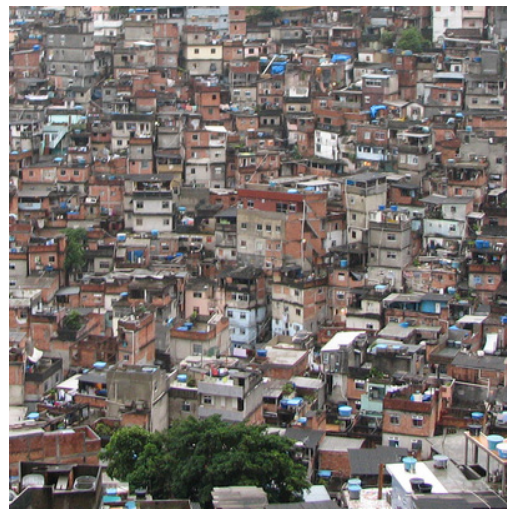
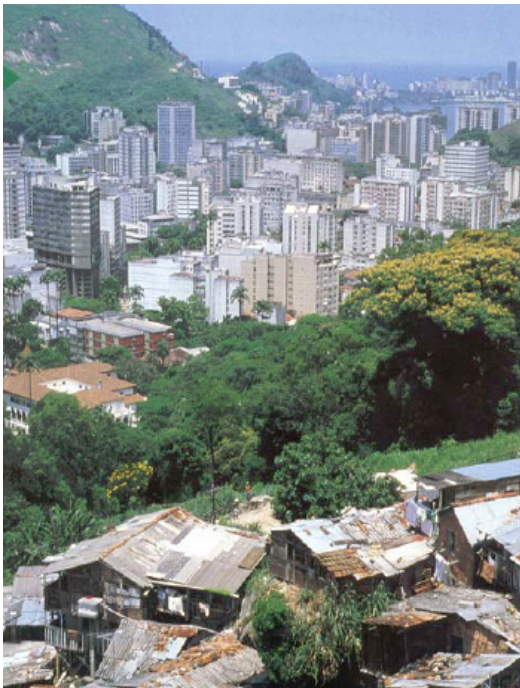
3. Tabhair buntáiste **AMHÁIN** agus míbhuntáiste **AMHÁIN** a bhaineann leis na ‘sár- fheirmeacha’.

Buntáiste (rud maith fúthu) _____
_____ (4)

Míbhuntáiste (rud olc fúthu) _____
_____ (4)

4. Ainmnigh cathair **AMHÁIN** sa Bhrasaíl a bhféadfadh na daoine seo bogadh chuici.

_____ (2)

5. Scríobh faoi na deacrachtaí a bhíonn go minic ag na hoibrithe feirme neamhoilte, nuair a bhogann siad go dtí na cathracha móra.
(Noda: *Obair, oideachas, tithíocht, difríochtaí cultúrtha*).

_____ (4)

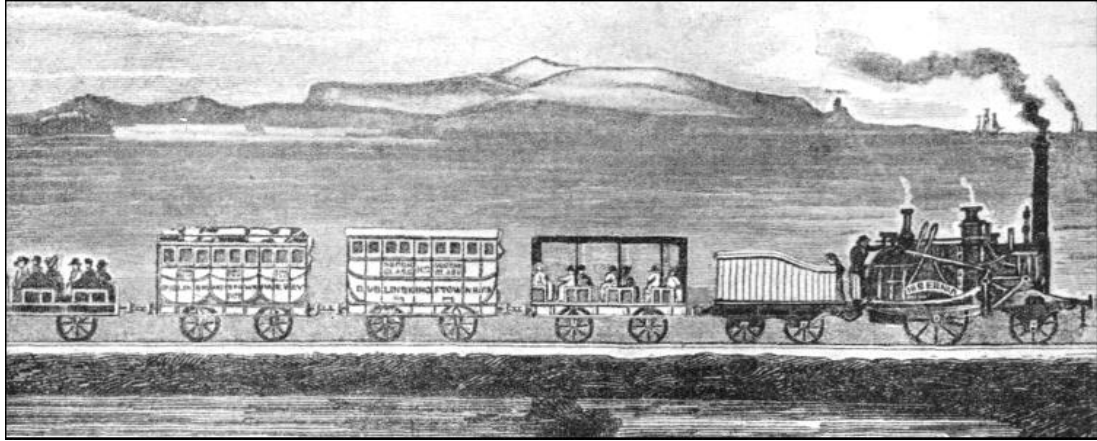
CEIST 3

24 marc

Freagair cuid (A), ansin freagair cuid (B nó (C)

(A) AN RÉABHLÓID THIONSCLAÍOCH

(12 mharc)

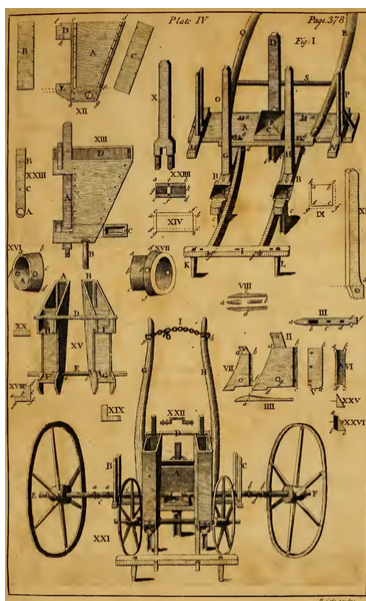
Traein luath le carráistí paisinéirí

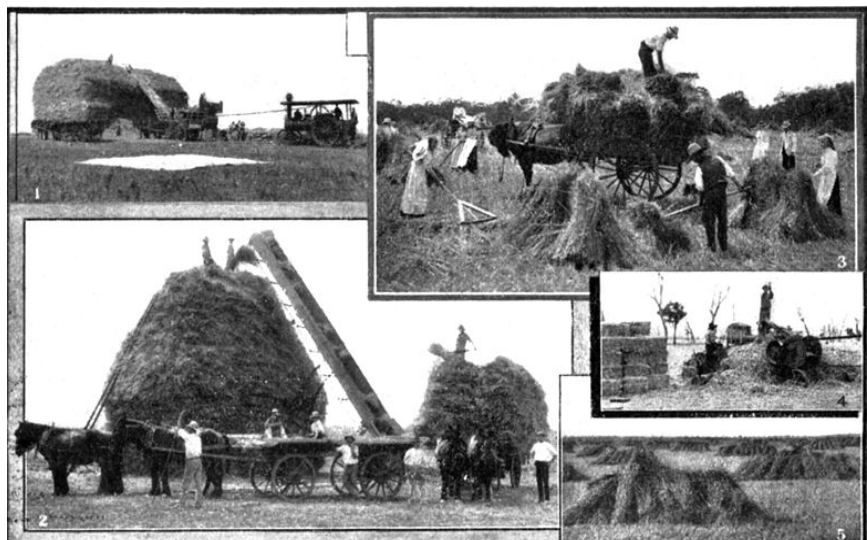
Leabh á ionaclú ag Edward Jenner

Florence Nightingale

Síoladóir Jethro Tull

Buailteoir gaile á úsáid

1. Cad a bhí i gceist le ‘ Latrach an áir ’?

(2)

2. Ainmnigh fadhb shláinte **AMHÁIN** a d’fhulaing na saighdiúirí sna trinsí.

(2)

3. Ainmnigh cath mór **AMHÁIN**, ar thalamh, sa Chéad Chogadh Domhanda.

(2)

4. Scríobh alt gairid faoi cheann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

- (a) An Lusitania á chur faoi uisce;
- (b) Airm nua a úsáideadh sa Chéad Chogadh Domhanda;
- (c) Suaitheadh catha;
- (d) Conradh na Náisiún.

(6)

Baineann na pictiúir seo a leanas le mná i rith an Dara Cogadh Domhanda.

Bonn á athrú ag an mbanphrionsa óg, Eibhlís

Postaeir éagsúla a ghríosann na mná chun dul isteach in Arm na Talún.

1. I rith an chogaidh, cén fáth a raibh mná ag teastáil chun dul ag obair ar fheirmeacha agus i monarchana agus i ngaráistí?

_____ (2)

2. An raibh sé tábhachtach, dar leat, gur chabhraigh an Banphrionsa Eibhlís freisin? Tabhair cúis **AMHÁIN** le do fhreagra.

_____ (4)

3. Cad is UBhád ann?

_____ (2)

4. Cén fáth ar bunaíodh Arm Mná na Talún?

_____ (4)

CEIST 4

24 marc

Freagair cuid (A) agus cuid (B)

- (A) **DIÚSCAIRT DRAMHAÍOLA SA DOMHAN FORBARTHA AGUS SA DOMHAN I mBÉAL FORBARTHA** (12 mharc)

Déan staidéar ar Fhótagraf A agus ar Fhótagraf B agus freagair na ceisteanna a leanann iad.

Fótagraf A

Fótagraf B

1. Cé acu fótagraf, dar leat, a tógadh i dtír i mbéal forbartha?
_____ (2)
2. Tabhair cúis le do fhreagra i gceist 1 thuas.
_____ (2)
3. Ainmnigh **DHÁ** chineál dhifriúla d'ábhair dramhaíola, seachas miotal, ar féidir a athchúrsáil.
_____ (2)
4. Cén fáth a bhfuil sé tábhachtach ábhair in-athchúrsáilte a scaradh ó chéile (mar atá i bhfótagraf A)?

_____ (2)
5. Déan cur síos ar **DHÁ** fheabhsúchán a dhéanfa don stór athchúrsála i bhfótagraf B.

_____ (4)

Íomhánna as <http://www.hyd-masti.com>

Baineann roinnt tíortha i mbéal forbartha úsáid as paistí mar oibríthe in a lán saghsanna post difriúla. Sna híomhánna seo taispeántar páistí atá fostaithe i monarchana agus sa tionscal tógála.

1. Cad iad na fadhbanna sláinte, dar leat, a d'fhéadfadh a bheith ag na páistí sna fótagraif?
_____ (2)
2. Dá mbeadh na páistí sna fótagraif in Éirinn, cad a bheadh ar siúl acu gach lá?
_____ (2)
3. Ainmnigh táirge **AMHÁIN**, atá ar fáil i siopaí in Éirinn agus arbh é is dóichí go ndearna oibrí páiste é.
_____ (4)
4. An raibh fostú páistí forleathan sa Bhreatain agus in Éirinn riamh? Conas a cuireadh stop leis?

_____ (4)

CEIST 5

24 marc

Déan deimhin de go bhfuil léarscáil agus fótagraf agat sula bhfreagraíonn tú na ceisteanna seo.

Scrúdaigh Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis, 1 : 50,000 agus an t-aerfótagraf a thagann leis an bpáipéar seo. Ansin freagair na ceisteanna thíos.

Taispeánann an léarscáil agus an fótagraf baile Chill Airne agus an ceantar ina thimpeall.

1. Ainmnigh an Príomhbhóthar Náisiúnta a thaispeántar ar an léarscáil.

_____ (1)

2. Samhlaigh go bhfuil tú ag Leaca Bhán (Lackabane) (V 923 917) agus ag féachaint i dtreo Sliabh Seithe (Shehy) (V 916 862).

An treo a bhfuil tú ag féachaint air ná _____ (1)

3. Tabhair na hainmneacha ar **THRÍ** abhainn a thaispeántar ar an léarscáil .

_____, _____ agus _____ (3)

4. Is é a thugtar ar an bpointe is airde ar an léarscáil ná _____

agus tá airde _____ méadar ann. (4)

5. Cad a fhaightear ag na tagairtí eangaí seo a leanas?
Tá an chéad cheann déanta duit.

Tagairt Eangaí	Gné
V 984 860	Láthair picnicí
V 937 914	
V 978 814	
V 956 893	

(9)

6. Scríobh faoi conas a bhí tionchar ag cruth an tírdhreacha ar úsáid na talún, ar an turasóireacht agus ar an talmhaíocht i gceantar Chill Airne.

_____ (6)